

Ünite7: Mektup/Söylev Mektup

Arapça'da yazılı nesne anlamına gelen mektup; yazarın başkasıyla kurduğu yazılı bir iletişim aracıdır.

En eski haberleşme türlerinden biridir. Ayrıca edebiyatımızın en eski türlerinden de biridir. Yazının bulunuşuyla başlar Latin yazar Cicero'nun bu türe kimlik kazandırdığı bilinmektedir.

En eski örnekleri firavunların diplomatik mektupları ve Hitit Krallarının mektuplarıdır.

Mektuplar sade ve içtendir. Yazan kişinin duygu, düşüncelerini en içten şekilde ifade edebildiği tarihsel bir belge değeri de taşırlar.

Mektuplar 3'e ayrılırlar.

- Özel Mektuplar
- İş Mektupları
- Edebi ve Felsefi Mektuplar

Özel Mektuplar sadece yazanla yazılanı ilgilendiren mektuplardır. Yazan kişinin her konuda yazabildiği yazılana özel gizliliği olan mektuplardır.

İş Mektupları Özel kişilerle iş kurumları veya iş kurumları ile özel kişiler arasında olabilen her türlü iş veya hizmet sözkonusu olan mektup türleridir.

Edebi ve Felsefi Mektuplar herhangi bir görüşün açıklanması, bir tezin savunulması amacıyla yazılmaktadır. Eski dönemlerde mektup yazışmalarda ve halk arasında oldukça öneli bir yer tutmuştur. Eski Yunanda Latince'de bu türün en dikkat çekici ismi Çicero'dur. Bu dönemlerde daha çok katipler tarafından ele alınmışsa da Ortaçağ'da konuları zenginleşen mektuplara İtalya'da rastlamak mümkündür. Bu alanda en büyük isim Voltaire'dir. On sekiz bin mektubu barındıran Voltaire'in mektupları o zamana kadarki en geniş hacimli mektup eseridir. Doğu edebiyatında İslamiyetten önce Arap edebiyatında "Mükatebe" ve "Mürasele" denilen mektup türleri vardır. Türk Edebiyatında ise mektupların cinslerine göre belirli isimler verilmiştir, "meveddetnâme", "uhuvvetnâme" "arıza", "şukka", "kağıt", "gam yükü", bunlardan bazılarıdır.

Divan edebiyatında inşa adı verilen düzyazı çeşidi görülür. Divan edebiyatında münşilerin yazdığı özel veya resmi mektuplarla başka nesirlerin toplandığı eserlere "münşeât" denir.

Tanzimat Edebiyatı Dönemi'nde Şinasi'nin öncülüğünde başlayan sade anlatım tarzını mektuplarda da görmek mümkündür. Şinasi'nin Paris'ten annesine yazdığı mektup, türün bu dönemdeki önemli örnekleri arasında yer almaktadır. Tanzimat Dönemi'nde Abdülhak Hamit, Namık Kemal ve Muallim Naci'nin bu türde eserler verdikleri görülmektedir. II. Meşrutiyetten sonra, toplum yaşamında birbirini kovalayan ağır olayların etkisiyle önemli kişiler arasında yazılmış mektuplar Tanzimat Dönemi'ndeki gibi fazla değildir. Ömer Seyfettin ile Ziya Gökalp'in mektupları ancak Cumhuriyet Dönemi'nde yayımlanma olanağı bulmuştur (Kaplan, 1999, 7).

Tanzimat'tan edebiyatımızda mektupları kitap hâlinde toplanan sanatçıların varlıkları dikkat çekmektedir. Namık Kemal (Namık Kemal'in Hususi Mektupları, 3 cilt), Abdülhak Hamit Tarhan (Mektuplar, 2 cilt), Ahmet Mithat-Muallim Naci (Muhaberat ve Muhaverat), Ziya Gökalp (Limni ve Malta Mektupları), Cahit Sıtkı Tarancı (Ziya'ya Mektuplar), Ahmet Hamdi Tanpınar (Mektuplar) bu sanatçılar arasında yer almaktadır.

Söylev

Bir kişinin toplum karşısında düşüncesini topluluğa aşlamak için yaptığı duygulu konuşmaya söylev denir. Söylevi yapana hatip, söylev sanatına ise hitabet denir. Söylevlerde öncelikle konu belirlenir. Hitap edilecek kitle analiz edilir. Anlatılacaklar önem sırasına göre sıralanır ve bir plan dahilinde anlatılır. Söylevlerde cümleler genellikle kısadır. Devrik cümleler tercih edilir. Sözcükle, cümleler çarpıcıdır. Dinleyenleri etkileme amacı taşırlar. Söylevin kalitesi, ikna etme başarısı ile paraleldir. Söylev çeşitlerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- Siyasi söylev
- Bilimsel ve kültürel söylev
- Askeri söylev
- Dinî söylev

- Hukuki söylev

Dünyada en önemli söylev örneklerinden birini M.Ö. 330 da Retorika adlı eserinde baştan sona tezini kanıtlama amacı güderek çarpıcı anlatımıyla Aristo vermiştir. Söylevin Yunanistan'da ortaya çıkmasında sonra pek çok düşünür söylev üzerine çalışmış ve geliştirmiştir. Türk edebiyatındaki en eski söylev Orhun Yazıtlarıdır. Ayrıca edebiyatımızda söylev türüne özellikle savaş dönemi ve Cumhuriyet döneminde miting alanlarında çokça rastlanmıştır. Yakın tarihimiz için en önemli söylev örneği Mustafa Kemal Atatürk tarafından önce kaleme alınmış, sonra kendisi tarafından okunmuş olan Nutuk'tur. Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk'unu 15- 20 Ekim 1927 yılında Cumhuriyet Halk Fırkasının 2. Kurultayı'nda -günlük ortalama 6 saat olmak üzere- toplam 36 saat 31 dakikada okumuştur.